

רווחת האוכלוסיה בישראל – מה מצב הרווחה של אנשים עם

מוגבלות בהשוואה לאוכלוסיה הבריאה?

מיכל אלפסי - הנלי, חוקרת ומרכזת תחום אנשים עם מוגבלות

רקע:

- ✓ אנשים עם מוגבלות מהווים כ – 15% מהאוכלוסיה בעולם ומספרם מגיע לכדי למעלה ממיליארד בני אדם.
- ✓ על פי עיבודים מיוחדים שערך מינהל מחקר וכלכלה לסקר החברתי של הלמ"ס 2012 (ונכון להיום זהו הנתון העדכני ביותר), בישראל אוכלוסיית האנשים עם מוגבלות מהווה כ – 17% מהאוכלוסיה בגילאי 20-64 והיא מונה 723 אלף בני אדם. מהם, כ – 26% עם מוגבלות חמורה.
- ✓ אוכלוסיית האנשים עם המוגבלות נחשבת לאחת מקבוצות האוכלוסיה המודרות ביותר, המאופיינת בעוני ואבטלה ולכן ברחבי העולם נעשים מאמצים להסרת חסמים להכלה תעסוקתית וחברתית ולפיתוח שירותי סיוע מגוונים (WHO, 2011).¹
- ✓ שיעור העוני בקרב אנשים עם מוגבלות הינו גבוה יותר מאשר באוכלוסיה ללא מוגבלות, זאת משום שלאנשים עם מוגבלות יש יכולת הכנסה נמוכה, לצד הוצאות גבוהות יותר שקשורות למוגבלות. המוגבלות אף משפיעה על הכנסת בני המשפחה, מכיוון שאלו המטפלים באדם עם המוגבלות משקיעים משאבי זמן וכסף, על חשבון השתתפותם התעסוקתית (Lustig, 2013).²
- ✓ ממצאים אודות שיעורי עוני מהשנים האחרונות מראים כי בארה"ב, ל – 34% מהאנשים עם מוגבלות הכנסה נמוכה מקו העוני, בהשוואה ל – 15% בקרב אנשים ללא מוגבלות (Kessler foundation and NOD, 2010).³ בסקר מקיף שנערך במדינות האיחוד האירופי נמצא כי שיעור העוני הממוצע בקרב

¹ World Health Organization. (2011). *World report on disability*. WHO publications: Geneva

²Lustig, D.C. (2013). The casual relationship between chronic poverty and disability. In: David R. Strauser (Ed.). *Career development, employment and disability rehabilitation* (pp.59-76). Springer Publishing Company: New York.

³Kessler Foundation and National Organization On Disability. (2010). *Survey of employment of Americans with disabilities: Final report*. <http://www.2010disabilitysurveys.org/octsurvey/pdfs/surveyresults.pdf>

אנשים עם מוגבלות עומד על 20.5%, לעומת 15.2% באוכלוסיה ללא מוגבלות (Choi and Calero, 2013).⁴

✓ גם בישראל אנשים עם מוגבלות הינם עניים יותר מהאוכלוסיה ללא מוגבלות, כפי שעולה מהנתונים אודות השכר מעבודה וההכנסה למשק הבית.⁵

מטרות הסקירה:

סקירה זו באה להציג את השוני ברמת הרווחה הכלכלית והאישית של אוכלוסיית האנשים עם המוגבלות, בהשוואה לאוכלוסיה ללא מוגבלות וכן תוך התייחסות לחומרת המגבלה.

בין היתר, נתייחס בסקירה לרמת עוני, תחושות של עוני, קשיים במימון הוצאות משק הבית, קשיים במימון הוצאות על טיפולים רפואיים, בריאות ופריון, היבטים של דיור, קשר עם בני משפחה וחברים, יציאה לחופשות ומצבים רגשיים.

כמו כן, ננסה לבחון קשרי גומלין בין המצב התעסוקתי לבין מדדים שונים של רווחה.

ככל שיתאפשר, ננסה להשוות בין הממצאים הללו לממצאים מסקרים מקבילים במדינות ה OECD.

מקור הנתונים והאוכלוסייה

סקירה זו תתבסס על נתוני הסקר החברתי של הלמ"ס לשנת 2013, אשר בו התווספה מודולת שאלות בעניין רווחת האוכלוסיה. הנתונים יתייחסו לגילאי העבודה העיקריים: 20-64.

השאלה הראשונה בסקר החברתי בנושא מוגבלות הינה - "האם יש לך בעיה בריאותית או פיזית כלשהי הקיימת שישה חודשים או יותר?". מי שהשיבו בחיוב על שאלה זו נשאלו- 'עד כמה בעיה זו מפריעה לך בפעילויות היומיום?' על סקאלה של מפריעה מאד עד בכלל לא מפריעה. **לצורך כתיבת אוגדן זה, הבא בהמשך לאוגדנים הקודמים שהפיק מינהל מחקר וכלכלה, התייחסנו רק למי שהשיבו כי הבעיה הבריאותית מפריעה או מפריעה להם מאוד.** כלומר, לא נכללו בעיבודים הסטטיסטים כל מי שהשיבו כי הבעיה הבריאותית לא כל כך מפריעה להם או בכלל לא מפריעה להם.

בנוסף, נכללו בקבוצת האנשים עם המוגבלות מי שהשיבו בשאלות נפרדות (תוספת לסקר החברתי משנת 2010) כי הם בעלי קושי רב בראייה או בשמיעה או שאינם רואים כלל או לא שומעים כלל, גם אם מרכיבים משקפיים או מכשיר שמיעה. קבוצה זו התווספה לקבוצת האנשים אשר מגבלתם סווגה כחמורה (מפריעה מאוד לתפקודי היומיום).

⁴Choi, A., and Calero, J. (2013). The contribution of the population of disabled people to the attainment of EUROPE 2020 strategy headline targets. *Disability & Society* 28 (6), 853-873.

⁵ אלפסי – הנלי, מ. (2015). שילוב אנשים עם מוגבלות בתעסוקה – מודלים הסיטוריים, נקודות מפנה, מגמות ונתונים. משרד הכלכלה: מינהל מחקר וכלכלה. ירושלים. <http://www.moit.gov.il/NR/rdonlyres/B0665E6D-1660-4AF8-BC45-314CBC9698BF/0/X12975.pdf>

אם כך, אנשים עם מוגבלות בסקירה זה מוגדרים כמי שמגבלתם הפיזית/בריאותית מפריעה או מפריעה להם מאוד בתיפקודי היומיום, על פי דיווח עצמי, כאשר מי שצינו כי המגבלה מפריעה להם סווגו כבעלי מוגבלות בינונית ואילו מי שצינו כי המגבלה מפריעה מאוד בתפקודי היומיום, סווגו כבעלי מוגבלות חמורה.

שלבי עבודה ולוח זמנים:

1. הכנת מסמך יזום – ינואר 2016
2. עיבוד וניתוח הממצאים – פברואר - מרץ 2016
3. סיום כתיבת הסקירה – אפריל 2016
4. אישור הסקירה לאחר בדיקת מומחים וביצוע תיקונים נדרשים – מאי 2016
5. פרסום הסקירה – מאי 2016